

RUSYA-UKRAYNA SAVAŞININ AVRUPA'YA YANSIMALARI

HACI MEHMET BOYRAZ

SETA | ANALİZ

NİSAN 2022 · SAYI 369

RUSYA-UKRAYNA SAVAŞININ AVRUPA'YA YANSIMALARI

HACI MEHMET BOYRAZ

COPYRIGHT © 2022

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik [fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.] yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

SETA Yayınları

ISBN: 978-625-7712-86-6

Uygulama: Said Demirtaş

Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE

Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43

34050 Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE

Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 410

Washington D.C., 20036 USA

Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99

www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstraße 1, 10117 Berlin GERMANY

berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM

Tel: +32 2 313 39 41

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	8
SİYASİ, STRATEJİK VE EKONOMİK YANSIMALAR	8
UKRAYNA MENŞELİ DÜZENSİZ KİTLESEL GÖÇ	16
UKRAYNA'NIN AB ÜYELİK SÜRECİ	20
SONUÇ YERİNE: GELECEK PROJEKSİYONU	22

YAZAR HAKKINDA

HACI MEHMET BOYRAZ

SETA İstanbul'da araştırmacı olarak alışan Hacı Mehmet Boyraz, Sakarya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Avrupa ülkelerinde göçün güvenlikleştirilmesi ve aşırı sağ partilerin rolü üzerine hazırladığı tezine devam ediyor. Araştırma konuları arasında Avrupa Birliği, Avrupa'da aşırı sağ oluşumlar, düzensiz göç ve göçmenler, İngiltere'nin güncel iç ve dış politikası, Kıbrıs meselesi ve Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri yer alıyor.

ÖZET

Bu analiz Rusya'nın 24 Şubat'ta Ukrayna'ya karşı başlattığı savaşın Avrupa'ya yansımalarını konu edinmektedir.

Bu analiz Rusya'nın 24 Şubat'ta Ukrayna'ya karşı başlattığı savaşın Avrupa'ya yansımalarını konu edinmektedir. Analizde önce Rusya-Ukrayna savaşının Avrupa ülkeleri üzerindeki siyasi, stratejik ve ekonomik yansımaları incelenmektedir. Daha sonra Ukrayna'dan Avrupa'ya başlayan ve kısa zamanda (Rusya'ya sığınanlar dahil) 5,5 milyonu aşan düzensiz kitlesel göçün yansımaları ve Avrupa ülkelerinin bu meseleyle ilgili sergiledikleri tutum değerlendirilmektedir. Akabinde girift bir konu olarak Ukrayna'nın Avrupa Birliği'ne (AB) üyelik süreci tartışılmaktadır.

GİRİŞ

Rusya'nın 24 Şubat'ta Ukrayna'ya karşı başlattığı savaş bu iki ülke kadar hemen yanı başındaki Avrupa'yı da yakından ilgilendirmektedir. Zira savaşla birlikte Avrupa ülkeleri için Rusya kaynaklı güvenlik kaygıları had safhaya çıkmış ve savaşın gölgesinde olağanüstü bir döneme girilmiştir. Savaş nedeniyle Rusya'dan Avrupa'ya doğal gaz arzının aksamaması, çatışma bölgelerinden kaçarak Avrupa'ya sığınan (Rusya'ya sığınanlar dahil) 5,5 milyonun üzerindeki Ukrayna menşeli düzensiz kitlesel göçün her geçen gün büyümesi ve mevcut şartlar altında Ukrayna'nın AB'ye üye olup olamayacağı tartışması bu olağanüstü dönemin sıcak gelişmeleri arasında yer almaktadır.

Öte yandan savaşın hemen öncesinde ve başlamasını takip eden ilk günlerde Avrupa ülkeleri arasında Ukrayna'daki gelişmelere yönelik nasıl bir politika izlenmesi gerektiğine dair derin fikir ayrılıkları ortaya çıkmıştır. Bir yandan Rus tehdidinden endişe duyan Doğu Avrupa ülkeleri AB'nin Rusya'ya karşı sert bir duruş sergilemesini talep etmiş diğer yandan Almanya ve Macaristan gibi ülkeler özellikle enerji güvenliği sebebiyle Moskova'yla doğrudan karşı karşıya gelmek istememiştir. Ayrıca Doğu Avrupa ülkeleri Ukrayna'nın bir an evvel AB üyesi olmasına destek verirken Almanya, Fransa ve Hollanda gibi Bir-

liğin kurucu ülkeleri bu konuya temkinli yaklaşmıştır. Bunlara karşın Ukrayna menşeli düzensiz kitlesel göçle ilgili tüm Avrupa ülkeleri müşterek bir tavır sergileyerek Ukraynalı sığınmacılara yönelik açık kapı politikası benimsemiştir. Bu tür gözlemlerden hareket eden bu analiz, 24 Şubat'ta başlayan Rusya-Ukrayna savaşının Avrupa üzerindeki yansımalarını ve Avrupa'nın bu süreçte yaşanan gelişmelere dair nasıl bir tutum sergilediğini incelemektedir. Bu minvalde analiz şu üç temel soruya yanıt aramaktadır:

- Rusya-Ukrayna savaşının Avrupa'ya ne tür siyasi, stratejik ve ekonomik yansımaları olmuştur?
- Ukrayna menşeli düzensiz göçle ilgili son durum nedir ve Avrupa ülkeleri bu konuyla ilgili nasıl bir tutum sergilemektedir?
- Ukrayna AB'ye üye olabilir mi? Olabilirse bu hangi şartlar altında gerçekleşebilir?

Bu sorular çerçevesinde üç bölümden oluşan analizin birinci bölümünde Rusya-Ukrayna savaşının Avrupa ülkelerini siyasi, stratejik ve ekonomik olarak nasıl etkilediği ve Avrupa ülkelerinin bu savaşa yönelik nasıl politika geliştirdikleri tartışılmaktadır. İkinci bölümde Ukrayna'dan Avrupa'ya devam eden ve iki ayda 5,5 milyonu aşan düzensiz kitlesel göç meselesi incelenmektedir. Üçüncü bölümde Ukrayna'nın AB üyeliğine dair bir tartışma yürütülmektedir. Son bölümde ise konuyla ilgili olarak Avrupa ülkeleri açısından kısa bir gelecek projeksiyonu çizilmektedir.

SIYASİ, STRATEJİK VE EKONOMİK YANSIMALAR

Rusya-Ukrayna savaşı her ne kadar Ukrayna topraklarında gerçekleşiyor olsa da yakın coğrafyadaki Avrupa ülkeleri üzerinde de somut yansımalar meydana getirmektedir. Avrupa açığ-

sından bu yansımaları dört başlık altında toplamak mümkündür. Analizin bu bölümünde mevzubahis siyasi, stratejik ve ekonomik yansımalar irdelenmektedir.

TETİKLENEN ULUSAL GÜVENLİK KAYGILARI

Avrupa ülkelerinin ulusal güvenlik kaygılarındaki artış, Rusya'nın Ukrayna'ya karşı başlattığı savaşın Avrupa üzerinde oluşturduğu stratejik yansımalar arasında ilk sırada yer almaktadır. Savaş nedeniyle ulusal güvenliklerinin tehlikeye girdiğine inanan Avrupa ülkeleri savaşta açıkça Ukrayna'nın yanında yer almıştır. Bu minvalde Almanya, Fransa ve İngiltere gibi Avrupa'nın üç büyük ülkesinin yanı sıra AB de Ukrayna'ya askeri yardımlarda bulunma yoluna gitmiş ve konumunu belirgin hale getirmiştir. Örneğin aktif çatışma bölgelerine silah göndermeme ilkesiyle bilinen Almanya savaşın başlamasından kısa bir süre sonra Ukrayna'ya ilk etapta 1.000 tanksavar ve 500 Stinger hava savunma füzesi göndermiştir.¹ Rusya ve Ukrayna arasında ara buluculuk yapmaya çalışan fakat bunda muvaffak olamayan Fransa 300 milyon avro tutarında askeri ekipmanın yanı sıra yakıt yardımında bulunmuştur.² Avrupa'da Rus işgaline karşı en sert tutumu gösteren ülkelerden İngiltere Javelin tanksavar, Starstreak uçaksavar füzesi ve tanksavar füzesi dahil olmak üzere oldukça geniş yardımlarda bulunmuştur.³ AB de Rus işgaline karşı Ukrayna'ya Şubat'ta 450 milyon avro ve Mart'ta 500 milyon avro tutarın-

da askeri yardım yapma kararı almıştır.⁴ Gerek yapılan destek açıklamaları gerekse gönderilen yardımlar Avrupa'nın Ukrayna'daki Rus işgaline karşı olduğunu ve bu işgale karşı Ukrayna'yı desteklediğini ortaya koymaktadır. Rus yayılmacılığının domino taşı gibi diğer Avrupa ülkelerine sıçrayabileceği endişesi bu desteklerin en önemli sebepleri arasında yer almaktadır. Bununla birlikte Rusya'nın Avrupa'daki güç dengelerini kendi lehine değiştirme teşebbüslerine engel olma hedefi, Avrupa'nın büyük aktörlerini Rusya'ya karşı ortak bir cephede buluşmaya iten bir diğer sebep olarak görülebilir.

Rus yayılmacılığına karşı Ukrayna'ya gönderilen askeri yardımların yanı sıra silahlanma yarışının gerisinde kalan bazı ülkelerin yeniden silahlanma yarışına dahil olma yoluna girmeleri, Avrupa'da yaşanan ulusal güvenlik kaygılarının bir başka sonucudur. Örneğin İkinci Dünya Savaşı sonrasında konvansiyonel askeri gücü zayıflayan ve ticaret devleti kimliğine öncelik veren Almanya'da güvenlik kaygıları daha önce olmadığı kadar tetiklenmiştir. Bu şartlar altında ulusal güvenliğinin Rusya nedeniyle tehlikeye girebileceği endişesiyle Almanya'da SPD, Yeşiller ve FDP'den müteşekkil sol hükümet stratejik bir hamle yaparak savunma bütçesini hızla arttırma kararı almıştır. Başbakan Olaf Scholz, Rus yayılmacılığının Almanya'ya uzanabileceği tehlikesini dikkate alarak 27 Şubat'ta bir açıklama yapmış; hükümet olarak Alman ordusunun modernizasyonu için 100 milyar avroluk bir mali kaynak ayıracaklarını ve her yıl gayrisafi yurt içi hasılanın yüzde 2'den fazlasını savunmaya tahsis edeceklerini duyurmuştur.⁵ Almanya'nın savunma stratejisinde köklü bir değişimi yansıtan bu dönüşüm uluslararası kamuoyunda

1 "Deutschland Liefert 1000 Panzerfäuste und 500 Stinger-Raketen an Kiew", Welt, 26 Şubat 2022, <https://www.welt.de/politik/deutschland/article237174823/Deutschland-liefert-Panzerfaeuste-und-Stinger-Raketen-der-Bundeswehr-an-Kiew.html>, (Erişim tarihi: 13 Nisan 2022).

2 "France Announces 300 Mln Euros in Aid for Ukraine", English News, 26 Şubat 2022, <https://english.news.cn/20220226/db6b74338bd1401393a59de84012494b/c.html>, (Erişim tarihi: 13 Nisan 2022).

3 "UK to Bolster Defensive Aid to Ukraine with New £100m Package", UK Government, <https://www.gov.uk/government/news/uk-to-bolster-defensive-aid-to-ukraine-with-new-100m-package>, (Erişim tarihi: 13 Nisan 2022).

4 "AB, Ukrayna'ya 500 Milyon Euro Askeri Yardım Yapacak", TRT Haber, 11 Mart 2022.

5 "Germany to Create Special Euro 100 Billion Armed Forces Fund", Bloomberg, 27 Şubat 2022.

“Avrupa'nın uyuyan devinin yeniden uyanışı” şeklinde yorumlanmaktadır.⁶ Ancak Almanya açısından bu dönüşüm söylemlerinin bir strateji mi yoksa taktik mi olduğu savaş sonrası dönemde belirginleşecektir.

Geleneksel olarak ulusal güvenliklerinin temini maksadıyla ABD ve NATO şemsiyesine sığınan Almanya için Rusya-Ukrayna savaşının stratejik bir dönüm noktası olduğu söylenebilir.

Almanya açısından alışılmadık şekilde ulusal güvenlik endişelerini harekete geçiren Ukrayna'nın işgali, Rusya ile 1.300 kilometre kara sınırı bulunan İskandinav ülkesi Finlandiya için de geçerli olmuş ve görevdeki hükümet gelecek dört yıl içerisinde savunma harcamalarına 2,2 milyar avro daha fazla kaynak ayırma kararı almıştır.⁷ Dahası Rusya'nın saldırganlığı dış politika stratejisi itibarıyla tarafsızlığı kendilerine şiar edinen ve bundan ötürü NATO gibi kolektif savunma amacı güden ittifaklara dahil olmayan Finlandiya ve İsveç'in ulusal güvenlik stratejilerine etki etmiştir. Bu kapsamda bu iki İskandinav ülkesi savaş başladıktan hemen sonra NATO ile iş birliğini derinleştirme yoluna gitmiş ve ulusal güvenliklerini koruyabilmek için İttifak üyeliğini yeniden tartışmaya başlamıştır. Ancak Moskova'nın yeni bir savaşı ima eder şekilde İskandinav ülkelerinin NATO'ya üye olmaları durumunda bunun “ciddi askeri ve siyasi yansımaları olacağı” uyarısında bulunmasıyla mevzubahis ülkelerin NATO'ya üyelik ihtimalleri çıkmaza girmiştir.

Avrupa'nın büyük güçlerinden Almanya açısından savaşın bir başka yansıması aktif bir çatışmaya taraf olan devletlere silah gönderilmemesiyle ilgili uzun zamandır devam eden teamülün yıkılmış olmasıdır. Savaş öncesi dönemde Ukrayna'nın silah taleplerine “Almanya kriz bölgelerine silah göndermiyor” gerekçesiyle olumsuz yanıt veren Berlin yönetimi, savaşın başlamasıyla birlikte kendi ulusal güvenliğinin de tehlike altına girebileceği düşüncesiyle bu politikasında köklü bir değişikliğe gitmiştir. Savaşın başlamasından hemen önce Ukrayna'ya 5 bin çelik kask gönderileceğini açıklayan ve bundan ötürü eleştirilere maruz kalan Almanya, savaşın başlamasından kısa bir süre sonra bu ülkeye ilk etapta 1.000 tanksavar ve 500 Stinger hava savunma füzesi gönderme kararı almıştır. Bu politika değişikliğini Dışişleri Bakanı Annalena Baerbock “Silah ihracatı politikasındaki tüm çekimserliğe rağmen ülkeye ölüm ve yıkım getiren bir saldırıya karşı Ukrayna savunmasız bırakılamaz” açıklamasıyla savunmuştur.⁸ Muhalefette oldukları dönemde Almanya'nın silahlanmasına, savunma harcamalarının artmasına ve aktif çatışmaların yaşandığı bölgelere silah sevkiyatına karşı çıkan SPD, Yeşiller ve FDP'nin⁹ iktidara geldikten sonra tam tersi bir politika izlemeye başlamaları her ne kadar bir paradoks olsa da savaşın oluşturduğu ulusal güvenlik kaygıları dikkate alındığında bu durum normal karşılanabilir. Bu açıdan bir değerlendirme yapıldığında geleneksel olarak ulusal güvenliklerinin temini maksadıyla ABD ve NATO şemsiyesine sığınan Almanya için Rusya-Ukrayna savaşının stratejik bir dönüm noktası olduğu söylenebilir.

6 Noah Barkin, “Europe's Sleeping Giant Awakens”, *The Atlantic*, 1 Mart 2022.

7 “Finland Boosts Defense Spending by 2B Euros Over Ukraine”, *The Defence Post*, 5 Nisan 2022.

8 “Statement by Foreign Minister Annalena Baerbock at the Special Parliamentary Session on the Russian War”, Federal Foreign Office, 27 Şubat 2022, <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/-/2513998>, (Erişim tarihi: 16 Mart 2022).

9 “Alman Ordusu için 100 Milyar Euro'luk Ek Fon”, DW Türkçe, 27 Şubat 2022.

Daha önce Aralık 2019'da yaptığı bir açıklamada NATO'yu "Beyin ölümü gerçekleştirdi" ifadesiyle nitelendiren Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un, Rusya-Ukrayna savaşının başlamasından sonra Avrupa'nın güvenliği için NATO'nun önemine dikkat çeken açıklamalarda bulunması Avrupa ülkelerinin ulusal güvenlik kaygılarını yansıtan bir başka husustur. Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin NATO için elektroşok etkisi oluşturduğu ve İttifaka stratejik bir netlik kazandırdığını belirten Macron'un açıklaması¹⁰ aslında Avrupa güvenlik mimarisinin halen İttifaka ve dolayısıyla ABD'ye dayandığını ortaya koymaktadır. Daha açık bir ifadeyle her ne kadar aktüel jeopolitik gelişmelere kendisini adapte etmekte zorluk çeken bir kolektif savunma örgütü olsa da NATO, Rusya tehdidinden endişe duyan Avrupa ülkeleri için halen çok önemli bir anlam ifade etmektedir. Bu nedenle Rusya-Ukrayna savaşı NATO'nun Avrupada yeniden mevzilenmesinde önemli bir dönemeç olarak görülmektedir. Yine bundan dolayıdır ki Fransa'nın başını çektiği bir grup AB üyesi ülkenin NATO'dan bağımsız olarak müşterek Avrupa ordusu kurma çabalarının bir ürünü olan Kalıcı Yapılandırılmış İş Birliği (PESCO) gibi dar kapsamlı oluşumların Avrupa'nın ortak savunmasında –en azından şu an için– güçlü bir fonksiyonunun olmadığı görülmüştür. Burada Rusya-Ukrayna savaşının ardından AB'nin PESCO kapsamında önümüzdeki üç yıl içinde 5 bin kişilik bir askeri acil müdahale gücü oluşturma kararı almak dışında herhangi bir adım atmadığı dikkate alınır, Avrupa'nın Rusya'ya karşı savunmasında NATO'nun uzun bir süre daha başaktör olacağı belirtilebilir.

¹⁰ "France's Macron: Russia's Invasion of Ukraine Gave NATO an Electric Shock", Reuters, 17 Mart 2022.

ULUSAL ÇIKARLARIN ÖNCELİĞİ

Avrupa ülkelerinin bu tür kriz dönemlerinde farklı önceliklerden ötürü kendi aralarında birlik olamadıkları gerçeği, savaşın Avrupa açısından siyasi yansımaları arasında yer almaktadır. Esasen savaşın başlamasıyla birlikte Avrupa ülkeleri Rusya'ya karşı nasıl bir politika izleneceği konusunda mutabık kalamamıştır. Her ülkenin kendi çıkarlarına öncelik veren reel politik yaklaşımından ötürü Avrupa ülkeleri arasında fikir ayrılıkları baş göstermiştir. Örneğin Moskova'ya ağır yaptırımlar uygulanmasını ve savaşın seyrine göre gerekirse Rusya'nın uluslararası toplumdaki tamamen dışlanması isteyen İngiltere ve Doğu Avrupa ülkelerinin aksine Almanya ve Macaristan gibi ülkeler ise çekinceli bir tavır sergilemiştir. Bundan ötürü Almanya ve Macaristan, Rusya'ya yaptırımlar konusunu gündem dışında tutmaya çalışmış fakat uluslararası toplumun ve ABD'nin baskısı üzerine her iki ülke de yaptırımlara mecburen taraf olmuştur. Ancak kendi sanayisi için enerji arz güvenliğine önem veren Almanya, diğer AB üyesi ülkelerin ve hatta ABD'nin yoğun taleplerine karşın Rusya'ya başlatılan yaptırımlardan doğal gaz ve petrol ürünlerinin muaf tutulmasında ısrar etmiş ve bunda da başarılı olmuştur.

Savaşın devam ettiği süreçte Fransa'nın 2015-2020 döneminde Rusya'ya silah ve diğer savaş araç gereçleri sattığına dair dolaşıma giren haberler de Avrupa ülkelerinin ulusal çıkarlara öncelik veren tutumlarıyla birlikte okunabilir. Bu haberlere göre Fransa'nın bahsi geçen dönemde Rusya'ya sattığı askeri ekipmanlar Ukrayna'daki savaşta kullanılmıştır.¹¹ Her ne kadar Cumhurbaşkanı Macron bu satışların uluslararası hukuka uygun olduğunu savunsa da Fransa'nın kurucu üyesi olduğu AB'nin, Kırım'ın il-

¹¹ "Ukraine: la France a Livré des Armes à la Russie Jusqu'en 2020", Disclose, 14 Mart 2022, <https://disclose.ngo/fr/article/ukraine-france-a-livre-armes-russie>, (Erişim tarihi: 16 Mart 2022).

hakının ardından Ağustos 2014'te Rusya'ya silah ambargosu uygulamaya başladığı dikkate alınırsa bu satışların en azından AB hukukuna uygun olduğu söylenemez. Ancak bu durumun Fransa'yla sınırlı kalmadığı; Almanya, İtalya, Avusturya, Bulgaristan, Çekya, Hırvatistan, Finlandiya ve Slovakya'nın da 2015-2020 döneminde Rusya'ya silah satışı yaptıkları tespit edilmiştir.¹² Bu ikircikli politikalar Avrupa ülkelerinin kendi ulusal çıkarları söz konusu olduğunda tabii oldukları düzenlemelerin nasıl dışına çıktıklarına dikkat çekici birer örnek teşkil etmektedir.

Ukrayna'nın Avrupa Birliği'ne kabul edilip edilmemesi tartışması bile üye ülkeler arasında derin fikir ayrılıklarına yol açmıştır.

Analizin üçüncü bölümünde detaylıca incelendiği üzere tam üyelik için AB'ye başvuran Ukrayna'nın Birliğe kabul edilip edilmemesi tartışması bile üye ülkeler arasında derin fikir ayrılıklarına yol açmıştır. Bir yandan Bulgaristan, Çekya, Estonya, Litvanya, Polonya, Slovakya ve Slovenya gibi Soğuk Savaş döneminde Sovyet baskısına maruz kalan ülkeler Ukrayna'nın hızlandırılmış şekilde üyeliğe kabul edilmesini talep etmektedir. Diğer yandan Almanya, Fransa ve Hollanda gibi Birliğin kurucu ülkeleri Ukrayna nedeniyle Rusya'yla karşı karşıya gelmemek için bu öneriyi karşı çıkılmaktadır. İki grubun konuyla ilgili farklı öncelikleri tabii olarak Ukrayna'nın olası hızlı üyeliğini engellemektedir.

ABD, AB, İngiltere ve Kanada'nın öncülüğünde Rusya'nın uluslararası bankacılık işleme-

12 Laure Brillaud, Ana Curic, Maria Maggiore, Leïla Miñano ve Nico Schmidt, "EU Member States Exported Weapons to Russia after the 2014 Embargo", Investigate Europe, 17 Mart 2022, <https://www.investigate-europe.eu/en/2022/eu-states-exported-weapons-to-russia>, (Erişim tarihi: 13 Nisan 2022).

rinden dışlanması için geliştirilen SWIFT yaptırımını da Avrupa içerisinde bölünmelere yol açmıştır. AB Komisyonu, Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle Moskova'ya uygulanacak ekonomik yaptırımlar kapsamında bazı Rus bankalarının uluslararası finans sistemiyle bağlantısını kesme kararı almış fakat Almanya, İtalya ve Macaristan kendi ekonomik çıkarlarını hesaba katarak bu yaptırıma dahil olmak istememiştir.¹³ Avrupa'nın Rusya'ya karşı birlikte hareket etmesini engelleyen bu durum, ABD'nin yaptığı baskılar ve iç kamuoyundan gelen yoğun eleştiriler neticesinde değişmiş ve üç ülke mecburen SWIFT yaptırımlarına taraf olmuştur. Ancak Almanya'nın lobisi neticesinde Rusya'dan enerji ithalatından doğan ödemelerin yapılabilmesi için Sberbank ve Gazprombank yaptırımların dışında bırakılmıştır.¹⁴

Avrupa ülkelerinin kendi ulusal çıkarlarını önceleyen politikalarına bir başka örneğe Macaristan özelinde yaşanmaktadır. Macaristan Başbakanı Victor Orban "Rusya savaş sonrası dönemde de var olmaya devam edecek" açıklamasında bulunarak Rusya'ya petrol ve doğal gaz ithalatını kapsayacak olası yaptırımlara ilk günden itibaren karşı çıkmıştır. Kendi ulusal çıkarlarını korumak için diğer AB üyesi ülkelere ayırksı bir tutum sergileyen Orban yönetimi konuyla ilgili önemli bir adım atmıştır. Rusya ile ticarete ruble kullanmayı reddeden AB'nin aksine Başbakan Orban 7 Nisan'da yaptığı açıklamayla Rus gazı için rubleyle ödeme yapmaya hazır olduklarını ifade etmiş ve bu kararı uygulayan ilk Birlik ülkesi olmuştur.¹⁵ Macaristan'ın yıllık doğal gaz ihtiyacının yüzde 78'ini Rusya'dan karşıladığı ve Orban ile Putin arasındaki yakın şahsi

13 David Meyer, "Anger Explodes at Germany, Italy, and Hungary over Europe's Failure to Cut Russia off from SWIFT Payment Network", *Fortune*, 25 Şubat 2022.

14 Büşra Zeynep Özdemir, "Rusya Yaptırımları ve Enerji Güvenliğine Etkileri", *SETA Analiz*, Sayı: 366, (Nisan 2022), s. 12.

15 "PM Orbán: Hungary Willing to Pay for Russian Gas Shipments in Rubles", *Hungary Today*, 7 Nisan 2022.

ilişki dikkate alındığında Budapeşte yönetiminin diğer AB ülkelerinden ayrıştı tutumunun arka planı daha iyi anlaşılabilir. Her halükarda bu başlıkta incelenen örnekler Avrupa ülkelerinin kendi içlerinde tam manasıyla birlik olmadıklarını ve yeri geldiğinde kendi ulusal çıkarlarını Avrupa'nın çıkarlarının önüne koyabildiklerini ispatlayan önemli göstergelerdir.

GÜÇLÜ LİDER İHTİYACI

Rusya-Ukrayna savaşının gösterdiği bir diğer gerçeklik bu tür kriz dönemlerinde Avrupa ülkelerine öncülük edebilecek güçlü siyasi liderliğin bulunmamasıdır. Savaşın başlamasından hemen önce Rusya ve Ukrayna arasında ara buluculuk yapmaya çalışan Fransa Cumhurbaşkanı, Avrupa adına bu meselede sorumluluk almaya namzet ilk isim olmuştur. Nisan'da gerçekleşen cumhurbaşkanı seçimine giden süreçte Fransa siyasetindeki popülerliğini arttırmaya çalışan Macron'un siyasi liderlik çabaları, işgalden kısa bir süre önce Moskova'da Putin'le yaptığı görüşmeden sonra gerilimin tırmanmayacağına dair garanti aldığını açıklamasına rağmen bunun tersine gelişmelerin yaşanması üzerine boşa çıkmıştır. Putin-Macron görüşmesinde Putin'in Macron'u uzun bir masanın ucunda misafir etmesi ise uluslararası kamuoyunda alay konusu olmuştur. Dahası Fransa'nın Rusya'ya 2015-2020 döneminde sattığı silahların ve savaş uçaklarının Ukrayna'daki savaşta kullanıldığının ortaya çıkmasıyla Paris'in taraflar arasında ara buluculuk yapma çabaları tamamen başarısız olmuştur.

Savaşın başlamasını müteakiben İngiltere Başbakanı Boris Johnson, söylemleri ve temasları itibarıyla diğer Avrupalı liderlere nazaran ön plana çıkmış ve Avrupa adına Rusya'ya meydan okumaya çalışmıştır. İngiltere'nin Rusya'yla yaşadığı siyasi krizlerden ötürü ikili ilişkilerin zaten kötü olması ve daha önemlisi diğer Avru-

pa ülkelerine karşın Rusya'ya doğal gaz bağımlılığının bulunmaması Johnson'un siyasi liderlik atağında önemli rol oynamıştır. Bu minvalde İngiltere savaşın ardından Rusya'ya ağır yaptırımlar uygulanmasını en fazla savunan ve bu konuda öncü olan Avrupa ülkesi olmuştur. Nitekim Kremlin sözcüsü Dmitry Peskov İngiltere başbakanını "en aktif Rus karşıtı lider" olarak tanımlamıştır.¹⁶ Ancak Johnson'un siyasi liderlik çabalarının devamı gelmemiştir.

Avrupa ülkeleri adına sorumluluk alıp savaşın durması yolunda liderlik gösterebilecek bir diğer isim Almanya Başbakanı Scholz ise bu konuda herhangi bir çaba sarf etmemiştir. Almanya'nın doğal gaz konusunda Rusya'ya olan yüksek düzeyli bağımlılığı ve üçlü koalisyon içerisinde yaşanan fikir ayrılıkları Scholz'un bu süreçte pasif bir görüntü çizmesinde etkili olmuştur. Netice olarak Rusya-Ukrayna savaşı bu tür kriz anlarında Avrupa'ya liderlik edebilecek güçlü bir ülkenin ve siyasi liderin bulunmadığı gerçeğini bir kez daha ortaya çıkarmıştır. Nitekim bu durum ABD'nin eski Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'in bir zamanlar sarf ettiği "Avrupa'yı aramak istesem kimi aramalıyım?" meşhur sözünü bir kez daha gündeme getirmiştir.

ENERJİ FİYATLARINDAKİ ARTIŞ

Rusya'nın Ukrayna'ya müdahalesiyle başlayan savaş Avrupa ülkelerinin enerji temini konusunda Rusya'ya yüksek düzeyde bağımlı oldukları gerçeğini bir kez daha gün yüzüne çıkarmıştır. Öncelikle doğal gaz açısından değerlendirildiğinde Avrupa'nın 2021'de Rusya'dan ithal ettiği 155 milyar metreküp gazın toplam gaz ithalatının yüzde 45'ini oluşturması çarpıcı bir veridir.¹⁷

16 Andrew Woodcock, "Kremlin Accuses Boris Johnson of Being Most Active Anti-Russian Leader", *The Independent*, 24 Mart 2022.

17 "How Europe can Cut Natural Gas Imports from Russia Significantly within a Year", International Energy Agency, 3 Mart 2022, <https://www.ica.org/news/how-europe-can-cut-natural-gas-imports-from-russia-significantly-within-a-year>, (Erişim tarihi: 16 Mart 2022).

Kaynak: "Avrupa Ülkelerinin Doğal Gaz İthalatında Rusya'nın Payı", Anadolu Ajansı, 5 Mart 2022.

Daha yakından bakıldığında 2021 verilerine göre Belçika, Hollanda ve Fransa dışındaki Avrupa ülkelerinin önemli bir kısmı doğal gaz ithalatında Rusya'ya yüksek düzeyde bağımlıdır. Hatta Finlandiya, Estonya, Kuzey Makedonya ve Bulgaristan doğal gaz ithalatlarının tamamını Rusya'dan karşılamaktadır (Grafik 1). Sadece bu veriler bile dikkate alındığında Rusya'nın Avrupa'ya sağlanan enerji arzındaki payı iyi anlaşılabilir.

Bu durum Avrupa'nın doğal gaz temini bakımından tek bir ülkeye bağımlı olduğunu ve kendisine henüz güçlü bir alternatif oluşturamadığını göstermektedir. Nitekim Almanya Başbakanı Scholz'un 7 Mart'ta yaptığı açıklamada "Rusya'dan gelen doğal gaz ve petrol ürünlerini bilinçli olarak yaptırımlardan muaf tuttuk çünkü Avrupa'nın şu an için başka alternatifi yok"¹⁸

¹⁸ Hans von der Burchard ve Merlin Suge, "Germany's Scholz Rejects Calls to Ban Russian Oil and Gas", *Politico*, 7 Mart 2022.

**GRAFİK 2. TTF'DE İŞLEM GÖREN NİSAN VADELİ DOĞAL GAZ FİYATLARI
(2022, MEGAVAT/SAAT, AVRO)**

Kaynak: "Dutch TTF Gas Futures", ICE Markets, <https://www.theice.com/products/27996665/Dutch-TTF-Gas-Futures/data?marketId=5372695&span=1>, (Erişim tarihi: 10 Nisan 2022).

ifadesini kullanması bu gerçekliğe dikkat çekmektedir. Dolayısıyla Avrupa'nın doğal gaz gibi stratejik ve ekonomik değeri yüksek bir üründeki dışa bağımlılığı Rusya'ya yönelik yaptırımların daha sert bir düzleme çekilmesinin önündeki en büyük engellerden biridir.

Aslında bu bağımlılık sorunu savaş öncesi dönemde sıklıkla tartışılan konular arasında yer almıştır. Bundan ötürü Avrupa ülkeleri olası bir kriz döneminde Rusya'nın baskısına maruz kalmamak için bu ülkeden doğal gaz ithalatını azaltmaya yönelik birden fazla proje yürütmüştür. Ancak bu projeler uzun projeksiyonlu oldukları ve orta vadeye kadar gerekli enerji ihtiyacını karşılayabilecek potansiyelde olmadıklarından Avrupa savaşa hazırlıksız yakalanmıştır. Nitekim Avrupa ülkelerinin Rusya'ya olan doğal gaz bağımlılıkları nedeniyle savaşın başlamasını müteakiben Avrupa'da enerji arz güvenliğine yönelik endişeler artış göstermiştir. Bundan ötürü Hollanda merkezli sanal doğal gaz ticaret noktası TTF'de işlem gören Nisan vadeli doğal gazın megavat/saat başına fiyatı 10 Ocak 2022'de 76,4 avroyken savaşın başladığı gün olan 24 Şubat'ta 130,6 avroya yükselmiştir (Grafik 2). Ancak rakamlar bu seviyede kalmamış ve 7 Mart'ta 217,2

avroya yükselmiştir. AB Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen'in kış sonuna kadar yetecek miktarda sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) ithalatı yapıldığını açıklamasıyla doğal gaz fiyatlarında düşüş yaşanmışsa da ilerleyen süreçte ani inişler ve çıkışlar devam etmiştir. Fiyatlardaki bu oynaklık nedeniyle Avrupa'da doğal gaz piyasaları ve hane halkları savaştan en fazla olumsuz etkilenen kesim olmuştur.

AB üyesi ülkeler için doğal gazın yanı sıra enerji ithalatında Rusya'dan temin edilen kömürün önemli bir payı vardır. AB Komisyonu tarafından açıklanan verilere göre üye ülkelerin yıllık kömür ihtiyaçlarının yüzde 45'i Rusya'dan karşılanmaktadır.¹⁹ Elektrik üretiminde kullanılan termal kömürde ise bu oran yaklaşık yüzde 70 civarındadır.²⁰ Dolayısıyla Avrupa ülkeleri doğal gaz gibi kömürde de Rusya'ya bağımlıdır. Buna karşın AB yönetimi 8 Nisan'da kabul ettiği beşinci yaptırım paketi kapsamında Rusya'dan kömür ithalatının yasaklanma-

¹⁹ "REPowerEU: Joint European Action for More Affordable, Secure and Sustainable Energy", EU Commission, 8 Mart 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1511, (Erişim tarihi: 10 Nisan 2022).

²⁰ "Russian Coal Replacement in EU May be Limited, Costly Amid Tight Supply", Anadolu Agency, 7 Nisan 2022.

GRAFİK 3. API2'DE İŞLEM GÖREN NİSAN VADELİ KÖMÜR FİYATLARI (2022, TON BAŞINA, DOLAR)

Kaynak: "API2 Rotterdam Coal Futures", ICE Markets, <https://www.theice.com/products/243/API2-Rotterdam-Coal-Futures/data?marketId=5310587&span=1>, (Erişim tarihi: 11 Nisan 2022).

sına karar vermiştir.²¹ Ancak AB'nin kömüre yönelik yaptırım uygulayabileceği endişesiyle kömürün fiyatı yaptırımlardan yaklaşık bir buçuk ay önce artmaya başlamıştır. API2 Rotterdam Kömürü Vadeli İşlemler Piyasası'nda işlem gören Nisan vadeli kömürün ton fiyatı 12 Ocak 2022'de ton başına 118,9 dolarken savaşın başladığı gün olan 24 Şubat'ta 229,75 dolara yükselmiştir (Grafik 3). Ancak rakamlar bu seviyede kalmamış ve 8 Mart'ta 459,8 dolara yükselmiştir. Dolayısıyla fiyatlardaki bu oynaklık Avrupa kömür piyasasını da –doğal gaz piyasası gibi– olumsuz etkilemiştir.

UKRAYNA MENŞELİ DÜZENSİZ KİTLESEL GÖÇ

Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ile birlikte Ukrayna halkının can güvenliği tehlike altına girmiş ve bunun neticesinde Uluslararası Göç Örgütü'nün 5 Nisan'da açıkladığı verilere göre en az 7,1 milyon Ukraynalı ülke içinde yerlerinden edilmiş-

tir.²² Bununla birlikte özellikle işgal hatlarındaki sivil halk kendi can güvenliklerini koruyabilmek için uluslararası koruma amacıyla komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır.

Savaşın başlamasını müteakiben Avrupa ülkelerinin Ukrayna uyruklu sığınmacılara yönelik açık kapı politikası izledikleri görülmektedir. Bu bağlamda Polonya başta olmak üzere Ukrayna'nın batısındaki komşu ülkeler açık kapı politikası tercihiyle bulunarak kendilerine yönelen her Ukraynalı sığınmacıyı kabul etme taahhüdünde bulunmuştur. Nitekim aradan geçen iki aylık süre zarfında bu taahhütlere uyulmuş ve savaştan kaçan 5,5 milyonun üzerinde Ukraynalı sığınmacı uluslararası koruma altına alınmıştır. Bu durum savaşın Avrupa ülkeleri üzerinde oluşturduğu yansımalar arasında ilk sıralarda yer almaktadır.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi'nin (UNHCR) 10 Nisan'da açıkladığı verilere göre savaşın başladığı 24 Şubat'tan itibaren iki ay içerisinde yaklaşık 5,5 milyon Ukraynalı

²¹ "Ukraine: EU Agrees Fifth Package of Restrictive Measures against Russia", EU Commission, 8 Nisan 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_2332, (Erişim tarihi: 10 Nisan 2022).

²² "7.1 Million People Displaced by the War in Ukraine: IOM Survey", IOM, 5 Nisan 2022, <https://www.iom.int/news/71-million-people-displaced-war-ukraine-iom-survey>, (Erişim tarihi: 6 Nisan 2022).

**TABLO 1. KOMŞU ÜLKELERE SİĞINAN UKRAYNA UYRUKLULARIN SAYISI
(21 NİSAN 2022 İTİBARIYLA)**

Polonya	2.867.241
Romanya	769.616
Rusya	578.255
Macaristan	480.974
Moldova	430.170
Slovakya	349.286
Belarus	23.900
Toplam	5.499.442

Kaynak: UNHCR

savaş nedeniyle komşu ülkelere sığınmıştır.²³ Bu rakamlar Avrupa'nın 2015'te tecrübe ettiği düzensiz kitlesel göç krizinden çok daha büyük bir krize muhatap olduğunu ve İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ilk kez bu denli geniş, hızlı, kitlesel ve düzensiz bir göç dalgasıyla karşı karşıya bulunduğunu göstermektedir.

UNHCR verilerine göre savaşın başlamasıyla birlikte en fazla Ukrayna uyruklu sığınmacı Polonya'ya geçiş yapmıştır. Bu ülkeyi sırasıyla Romanya, Rusya, Macaristan, Moldova, Slovakya ve Belarus takip etmektedir (Tablo 1). Burada önemli bir bilgi olarak ifade etmek gerekir ki savaşın etkilerinden kaçmaya çalışan Ukraynalılar mümkün mertebe ülkelerinin batısına yönelerek batı sınırında yer alan komşu ülkelere geçmeye çalışmıştır. Bunun yanı sıra yaklaşık 600 bin Ukraynalı ise Rusya'ya sığınmıştır. Savaşın devam etmesi durumunda (Rusya'ya sığınanlar dahil) Avrupa'da şu anda 5,5 milyonu aşan Ukraynalı sığınmacı sayısının Nisan sonunda 6 milyonu bulması beklenmektedir.

Önemli bir bilgi olarak belirtmek gerekir ki Polonya, Romanya, Macaristan ve Slovakya

AB üyesi oldukları için bu ülkelere sığınan sığınan 1,5 milyondan fazla Ukraynalı kendi iradeleriyle ya da AB üyesi ülkelerin açıkladıkları geçici koruma programları kapsamında diğer üye ülkelere geçmiştir. Farklı tarihlerde yapılan resmi açıklamalara göre diğer bazı AB üyesi ülkelere geçen ve/veya yerleştirilen Ukraynalıların yaklaşık sayıları şöyledir:²⁴

- Almanya'ya 366 bin
- Çekya'ya 300 bin
- Bulgaristan'a 205 bin
- İtalya'ya 93 bin
- Fransa'ya 55 bin
- İspanya'ya 51 bin

24 "Flüchtlinge aus der Ukraine", Medien Dienst Integration, <https://mediendienst-integration.de/migration/flucht-asyl/ukrainische-fluechtlinge.html>, (Erişim tarihi: 22 Nisan 2022); "A Tale of Cruelty as Ukraine Refugee Exodus Exceeds 3.6 Million", Reuters, 23 Mart 2022; "National Portal for the People Affected by the War in Ukraine", Bulgaria for Ukraine, <https://ukraine.gov.bg>, (Erişim tarihi: 22 Nisan 2022); "Russian Cruiser Hit on the Black Sea", L'Unione Sarda, 15 Nisan 2022, <https://www.unionesarda.it/en/world/mariupol-under-siege-moscow-quot-port-takenquot-struck-russian-cruiser-on-the-black-sea-pc3vra42>, (Erişim tarihi: 22 Nisan 2022); "La France Ouvre Laide au Logement aux Réfugiés Ukrainiens", Le Progrès, 15 Nisan 2022, <https://www.leprogres.fr/amp/defense-guerre-conflit/2022/04/15/la-france-ouvre-l-aide-au-logement-aux-refugies-ukrainiens>, (Erişim tarihi: 22 Nisan 2022); "50,000 Ukrainian Refugees Granted Temporary Protection in Spain since March 10", The Olive Press, 13 Nisan 2022, <https://www.theolivepress.es/spain-news/2022/04/13/50000-ukrainian-refugees-granted-temporary-protection-in-spain-since-march-10>, (Erişim tarihi: 22 Nisan 2022).

23 "Ukraine Refugee Situation", UNHCR, [https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine#:~:text=Almost%203.7%20million%20refugees%20have,displaced%20to%20Moldova%20\(UNHCR\)](https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine#:~:text=Almost%203.7%20million%20refugees%20have,displaced%20to%20Moldova%20(UNHCR),), (Erişim tarihi: 22 Nisan 2022).

Avrupa'nın Ukraynalı sığınmacılara yönelik açık kapı politikası izlediğini ortaya koyan bir başka gösterge başlatılan koruma programlarıdır. Bu programların başında AB'nin uygulamaya başladığı geçici koruma (*temporary protection*) mekanizması gelmektedir. Mevzubahis düzenleme AB'nin 2001'de kabul ettiği Geçici Koruma Yönergesi'ne dayanmaktadır. Düzensiz kitlesel göçlerin yaşandığı dönemler için geçici ve pratik bir çözüm sunan bu uygulamayla Ukraynalıların AB ülkelerinde oturma izni almaları, eğitim ve sağlık hizmetlerinden faydalanmaları ve üye ülkelerin kendi ulusal mevzuatlarına göre çeşitli şekillerde çalışmalarına izin verilmiştir.²⁵ Yönergenin kabul edildiği 2001'den bu yana ilk kez kullanılan geçici koruma uygulaması,²⁶ ilk aşamada bir yıl yürürlükte kalacak fakat gelişmelere göre daha sonra altı ayda bir olmak üzere toplamda bir yıl uzatılabilecektir. Bunun yanı sıra 2017'den itibaren AB ile Ukrayna arasında vize serbestisi bulunduğu için Ukrayna vatandaşları AB ülkelerinde vize almadan doksan güne kadar kalma imkanına sahiptir.

AB 2001'de kabul ettiği Geçici Koruma Yönergesi'ni 2015'te uygulamamışken Ukrayna menşeli düzensiz göçün başlaması üzerine bu yönergeyi ivedilikle uygulama kararı almıştır.

Öte yandan Avrupa kamuoyunda Ukrayna menşeli düzensiz göçe dair olumsuz içeriğe sahip herhangi bir gündem bulunmamaktadır. Bunun birinci sebebi savaş gibi zorunlu bir

durum nedeniyle Avrupa ülkelerine sığınmalarından ötürü bu kişilerin insani saiklerle koruma altına alınmaları gerektiğine dair var olan normatif inançtır. Yani Ukraynalıları Avrupa'ya iten sebep savaş olduğu için bu kişilerin mecburen korunmaları gerektiğine yönelik doğal bir insani refleks oluşmuştur. Bununla ilintili ikinci sebep savaşın sona ermesiyle birlikte Ukrayna uyruklu sığınmacıların önemli bir kısmının ülkelerine geri dönecekleri beklentisiyle ilgilidir.²⁷ Ancak savaş nedeniyle Ukrayna şehirlerinin ağır hasar gördükleri somut bir gerçeklikten savaş sonrası dönemde Ukrayna kendi içinde normalleşmeden ve şehirlerini yeniden imar etmeden (Rusya'ya sığınanlar dahil) Avrupa'ya sığınan 5,5 milyonun üzerindeki Ukrayna uyruklu düzensiz göçmenin ivedilikle ülkelerine döneceğini ifade etmek oldukça zordur. Yine de bu iki sebep Avrupa kamuoyunun Ukraynalı sığınmacılara yönelik en azından şu an için olumsuz bir yaklaşım sergilemesinin önüne geçmiştir.

Burada hemen hatırlatmak gerekir ki 2015'te Suriye başta olmak üzere iç çatışma ve savaş gibi nedenlerden ötürü Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinden Avrupa'ya yönelen ve sayısı 1,3 milyonla ifade edilen düzensiz kitlesel göçe karşı sıkı bir güvenlikleştirme siyaseti izlenmişti. Bunun neticesinde Macaristan ve Yunanistan gibi birçok Avrupa ülkesi, Ortadoğu ve Kuzey Afrika menşeli düzensiz göç konusunu salt güvenlik boyutuyla ele almış ve bundan ötürü düzensiz göçmenleri kendi sınırlarının dışında tutmaya çalışmıştı. Evrensel insan haklarının ve uluslararası mülteci rejimindeki temel prensiplerin hiçe sayıldığı bir süreçte salt "güvenlik sorunu" olarak algılanan sığınmacılara yönelik Avrupa toplumları nezdinde de bir karşıtlık ortaya çıkmıştı. Günümüzde

25 "Proposal for a Council Implementing Decision", EUR-Lex, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0091&qid=1646384923837>, (Erişim tarihi: 31 Mart 2022).

26 "AB Ülkeleri Ukraynalılara Geçici Koruma Verilmesi için Uzlaştı", Anadolu Ajansı, 3 Mart 2022.

27 "Will Come Back: with Hope for Peace, Ukrainian Refugees Flee, for Now", NDTV, 18 Mart 2022, <https://www.ndtv.com/world-news/russia-ukraine-war-will-come-back-with-hope-for-peace-ukrainian-refugees-flee-for-now-2828738>, (Erişim tarihi: 6 Nisan 2022).

ise Ukraynalı sığınmacılara yönelik benzer bir durumun mevcut olduğunu söylemek mümkün değildir. Tam tersine 2015'te Avrupa'ya ulaşmaya çalışan Ortadoğu ve Kuzey Afrika menşeli sığınmacılara karşı kapalı kapı politikası izlenmişken günümüzde Ukraynalı sığınmacılara yönelik açık kapı politikası izlenmektedir. Dahası AB 2001'de kabul ettiği Geçici Koruma Yönergesi'ni daha önce uygulamamışken Ukrayna menşeli düzensiz göçün başlaması üzerine bu yönergeyi ivedilikle uygulama kararı almıştır.

Açıkça ikircikli politik duruşu yansıtan bu durum AB'nin ve üye ülkelerin bu tür konularda politika belirlerken kültürel ve dini bazı saiklerden hareket ettiklerini ortaya koymaktadır. Nitekim Avrupa açısından bu çelişkili durum kültürel farklılıkları ya da benzerlikleri ima eden (Ortadoğu ve Kuzey Afrika'dan gelenler için) "sizin göçmenleriniz" ve (Ukrayna'dan gelenler için) "bizim Avrupalı göçmenlerimiz" tartışmasını başlatmıştır. Bu minvalde Bulgaristan Başbakanı Kiril Petkov'un Ukraynalılar hakkında yaptığı "Bu insanlar zeki, eğitilmiş insanlar. Bu alışık olduğumuz mülteci dalgası değil, kimliğinden emin olamadığımız, geçmiş belirsiz, terörist bile olabilecek insanlar değil" açıklaması ya da bir Fransız yorumcunun BFM kanalında sarf ettiği "Bu kişiler Suriye'de Esed rejiminin bombalarından kaçan Suriyeliler değil, bizimkine benzeyen otomobilleriyle sadece hayatlarını kurtarmak için yola çıkan Avrupalılar" sözleri dikkate değerdir.²⁸ Sayıları arttırılabilecek bu tür açıklamalar aslında Avrupa'nın kendisine sığınan kişilerin insani durumları kadar bu kişilerin kültürel ve dini kimliklerine de önem verdiğini ortaya koymaktadır. Aynı şekilde göçmenlere yönelik sert ve acımasız

uygulamalarından ötürü uluslararası örgütlerin tepkisini çeken Yunanistan'ın Göç Bakanı Notis Mitarachi'nin Mart'ta Mecliste yaptığı konuşmada Ukraynalılar için "gerçek göçmen" ifadesini kullanması açıkça çifte standardı işaret etmektedir.²⁹

Avrupa'nın 2015'teki krizde izlediği kapalı kapı politikasının tersine günümüzde Ukrayna menşeli düzensiz göçte açık kapı politikası izlemesinin en önemli sebebi Rusya-Ukrayna savaşının Avrupa'nın hemen yanı başında devam etmesinden ötürü Avrupa ülkelerinin bu süreçte almaları gereken sorumlulukla ilgilidir. Zira savaş bölgesinden kaçmak zorunda kalan kişileri uluslararası koruma altına alabilecek en yakın güvenli ülkeler arasında Polonya, Slovakya ve Romanya gibi Ukrayna ile sınırı bulunan Avrupa ülkeleri yer almaktadır. Haliyle 2015'teki krizin tersine Avrupa ülkeleri bu sefer sorumluluktan kaçabilecek ya da sorunu dışsallaştırıp yükü üçüncü ülkeler üzerine atabilecek bir pozisyonda değildir. Bunun için tüm Avrupa ülkeleri mecburen sorumluluk almaktadır. Bunun yanı sıra Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinin aksine Ukrayna'nın Avrupa ülkeleriyle sahip olduğu tarihi, siyasi ve kültürel bağların bu süreçte önemli bir rol oynadığı görüşü hakimdir. Yani Avrupa ülkeleri –Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinin aksine– Ukrayna'yla daha güçlü bağlara sahip olduğundan bu ülkeden sığınan kişilere yönelik daha hoşgörülü bir tutum sergilenmektedir. Ancak bu gerekçelerin hiçbiri Avrupa ülkelerinin 2015'teki krizde üstlenmeleri gereken insani sorumluluktan kaçındıkları ve günümüzde ikircikli tutum sergiledikleri gerçeklerini değiştirmemektedir.

28 Moustafa Bayoumi, "They are 'Civilised' and 'Look Like Us': The Racist Coverage of Ukraine", *The Guardian*, 2 Mart 2022; Hatice Keskin, "Surfacing of Discrimination", *Middle East Monitor*, 2 Mart 2022, <https://www.middleeastmonitor.com/20220302-surfacing-of-discrimination>, (Erişim tarihi: 31 Mart 2022).

29 Eva Cossé, "Greece Should Know that Refugees can Come from Anywhere", *Relief Web*, 3 Mart 2022, <https://reliefweb.int/report/greece/greece-should-know-refugees-can-come-anywhere>, (Erişim tarihi: 31 Mart 2022).

UKRAYNA'NIN AB ÜYELİK SÜRECİ

Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinden önce de gündemde olan fakat savaşın gölgesinde iyice ön plana çıkan konular arasında Ukrayna'nın AB üyeliği tartışması yer almaktadır. Esasen bu konu 1990'ların başından beri devam etmektedir. Soğuk Savaş'ın sona erdiği ve yeni dünya düzeninin kurulduğu bu süreçte eski Doğu Avrupa ülkelerinin aksine Ukrayna kendi iç siyasetinde yaşanan sorunlardan ve Rusya'nın yoğun siyasi baskısından ötürü AB üyelik sürecini başlatamamıştır. Öyle ki eski Sovyet ülkelerinden ilk kez Ukrayna 1994'te AB ile ortaklık ve iş birliği anlaşması imzaladığı halde aradan geçen süre zarfında üyelik hedefini gerçekleştirilememiştir. Buna karşın Rusya'nın Kırım'ı ilhakı sonrasında Kiev yönetiminin artan üyelik talepleri üzerine AB, Ukrayna'yla ilişkilerini canlı tutabilmek için önce Ocak 2016'da serbest ticaret anlaşmasını ve ardından Haziran 2017'de Ukrayna vatandaşlarına doksan güne kadar vize muafiyeti uygulamasını başlatmıştır.³⁰ Malların ve kişilerin serbest dolaşımıyla Ukrayna'nın fiilen AB'ye entegrasyonu hızlandırılmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra AB, komşuluk politikası kapsamında Ukrayna ile arasındaki siyasi ilişkileri güçlendirmek için Kiev'e çeşitli yardımlarda bulunmuştur.

Bir Avrupa ülkesi olan Ukrayna'nın AB üyeliğinin önünde coğrafi bir engel yoktur. Ukrayna Cumhurbaşkanı Volodimir Zelenski'nin AB üyeliği için yaptığı başvuruya ilgili Avrupa Parlamentosu (AP) 1 Mart 2022'de oylama yapmış ve Ukrayna'nın AB üyeliğine destek veren karar tasarısını onaylamıştır. Dolayısıyla AP, Ukrayna'nın üyelik yolunda coğrafi bir engeli-

nin olmadığını ortaya koymuştur.³¹ Ancak Ukrayna'nın AB'ye üye olup olmayacağı coğrafi şartlardan ziyade daha çok siyasi ve teknik bir konudur. Bu bağlamda öncelikle ifade etmek gerekir ki Lizbon Antlaşması uyarınca bir ülkenin AB'ye üye olabilmesi için evvela AB'nin tam üyelik başvurusuna olumlu yanıt vermesi gerekir. Akabinde AB ve aday ülke arasında yasaların ve mevzuatların karşılaştırılmasını ve eksik yanların tespit edilmesini öngören uzun bir tarama süreci başlar. Bu sürecin tamamlanmasının ardından otuz beş fasıl altında katılım müzakerelerine geçilir. Nihai olarak bu müzakerelerin başarılı şekilde tamamlanması durumunda son aşama başlar. Bu aşamada AB Komisyonu'nun vereceği üyelik tavsiyesine Birliğin yasama organları olan AB Konseyi ve AP'nin onay vermesi halinde aday ülke resmen AB üyesi olabilir. Ayrıca bazı ülkelerde katılım anlaşmasının nihai onayı ulusal referandumlara tabidir.

Kısacası olası hızlı ve olumlu senaryoda bile –önceki genişleme dalgalarında tecrübe edildiği üzere– Ukrayna açısından AB üyelik sürecinin tamamlanması için minimum beş yıl gerekmektedir. Hatta Ukrayna'nın kendi ulusal mevzuatları ile AB müktesebatı (*acquis communautaire*) arasında birçok farklılık bulunduğu için bu süreyi on yıla çıkarmak mümkündür. Bundan ötürü AB Liderler Zirvesi olarak da bilinen AB Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi, Ukrayna'nın üyelik müzakerelerinin başlatılması için Komisyona bugün yetki verse bile bu sürecin kısa zamanda nihayete ermesi mümkün değildir. Nitekim Rusya'nın Ukrayna'ya müdahalesinin başlamasından sonra AB sadece Kiev yönetiminin üyelik başvurusunu incelemeye almakla yetinmiştir.³² Bu açıdan Türkiye'nin AB

30 "The Trade Part of the EU-Ukraine Association Agreement Becomes Operational on 1 January 2016", European Commission, 31 Aralık 2015, <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1425>, (Erişim tarihi: 31 Mart 2022); "European Commission Welcomes the Council Adoption of Visa Liberalisation for the Citizens of Ukraine", European Commission, 11 Mayıs 2017, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_17_1270, (Erişim tarihi: 31 Mart 2022).

31 "European Parliament Welcomes Ukraine's Application for Candidate Status", EU Neighbours East, 1 Mart 2022, <https://euneighbourseast.eu/news-and-stories/latest-news/european-parliament-welcomed-ukraines-application-for-candidate-status>, (Erişim tarihi: 31 Mart 2022).

32 Jacopo Barigazzi, "EU to Officially Examine Ukraine, Moldova and Georgia's Bids to Join the Bloc", *Politico*, 7 Mart 2022.

üyelik süreci gibi Ukrayna'nın AB üyelik süreci de teknik açıdan uzun bir zaman alabilir.

Teknik bir konu olması bakımından AB'nin yakın zamana dair bir genişleme gündeminin olmadığını da not etmek gerekir. En son 2013'te Hırvatistan'ın üye olmasının ardından AB daha ziyade Balkanlardaki aday ülkeler arasında yer alan Arnavutluk, Kuzey Makedonya, Karadağ ve Sırbistan'ın üyeliklerine öncelik vermeye başlamıştır.³³ Önümüzdeki süreçte AB'ye üye olabilecek ülkelerin bunlardan biri olması beklenmektedir. Ancak AB bu ülkeler için dahi kesin bir üyelik perspektifi ortaya koymamıştır. Nitekim AB'nin gelecek projeksiyonlarını ortaya koyan Stratejik Pusula ya da Genişleme Paketi gibi metinlerde ne Ukrayna'nın ne de diğer aday ülkelerin üyeliklerine dair herhangi olumlu bir emare bulunmaktadır.

Ayrıca bir yandan Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması olarak bilinen Brexit sürecinin diğer yandan koronavirüs (Covid-19) salgınının yol açtığı ekonomi politik sebeplerden ötürü AB şu anda genişlemeden ziyade daha çok kendi içindeki kurumsal derinleşmeye öncelik vermektedir. Dolayısıyla Brüksel açısından Ukrayna'nın AB'ye üyeliği yakın zamanda mümkün değildir. AB dönem başkanı Fransa'nın Avrupa İşleri Bakanı Clement Beaune'un 10 Mart'ta verdiği bir demeçte "Ukrayna'nın AB üyeliği hemen yarın olmayacak. Bu iş zaman alacak" şeklinde açıklaması bu durumun bir göstergesidir.³⁴

Ukrayna'nın AB üyelik sürecine dair teknik meselelerin yanı sıra asıl önemli konu AB'nin ve Birlik üyesi ülkelerin bu konudaki siyasi tavrıdır. Esasen Rusya, Ukrayna'yı Batı'ya ve Avrupa'ya karşı bir nevi tampon bölge olarak kullanmak istediği için NATO'ya ve AB'ye üye olmasına

olumlu bakmamaktadır. Bundan ötürü burada önemli olan husus, kurumsal olarak AB'nin ve üye ülkelerin Ukrayna üzerinden Rusya'yla karşı karşıya gelmeyi isteyip istemeyecekleridir. Burada net şekilde ifade etmek gerekir ki bir zamanlar Sovyet baskısına maruz kalan AB üyesi ülkeler, Ukrayna'nın hızlandırılmış üyelik sürecine destek vermekte ve bir an evvel üye olmasını istemektedir. Ukrayna'nın hızlandırılmış şekilde üyeliğe kabul edilmesini isteyen bu ülkeler arasında Bulgaristan, Çekya, Estonya, Litvanya, Polonya, Slovakya ve Slovenya yer almaktadır.³⁵ Buna karşın AB Konseyi Başkanı Charles Michel, AB Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen ve AB'nin Dış Politika Yüksek Temsilcisi Josep Borrell yaptıkları açıklamalarda Ukrayna'nın Avrupa ailesine ait olduğunu fakat üyelik sürecinin meşakkatli bir süreç olduğunu belirten açıklamalarda bulunmuştur.³⁶ AB'nin tepe yönetimindeki üç etkili ismin açıklamaları temel alındığında Birliğin Ukrayna'nın üyeliğine en azından şu an için olumlu yaklaştığını söylemek mümkün değildir.

Birliğin üç büyük ülkesinde bile Ukrayna'nın AB üyeliğine dair şüpheler varken Ukrayna'nın yakın zamanda AB'ye üye olmasını beklemek rasyonel gözükmemektedir.

Birliğin üç kurucu ülkesi Almanya, Fransa ve Hollanda da Ukrayna nedeniyle Rusya'yla karşı karşıya gelmek istememektedir. Bu üç ülke Ukrayna'nın AB üyeliğine söylemde destek verse de uygulamada şu ana kadar somut bir

³³ "2021 Enlargement Package", European Commission, 19 Ekim 2021, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_5275, (Erişim tarihi: 31 Mart 2022).

³⁴ "Ukraine Membership of EU is Not for Tomorrow, French Minister", Reuters, 10 Mart 2022.

³⁵ Marie-Eve Bélanger, "What Prospect is There of Ukraine Joining the EU?", LSE Blogs, 16 Mart 2022, <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2022/03/16/what-prospect-is-there-of-ukraine-joining-the-eu>, (Erişim tarihi: 31 Mart 2022).

³⁶ "Ukrayna AB Üyesi Olabilir mi?", VOA, 28 Şubat 2022; "Ukrayna Ne Kadar Çabuk AB Üyesi Olabilir?", DW Türkçe, 3 Mart 2022.

adım atmamıştır. Hatta Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, Almanya Başbakanı Olaf Scholz ve Hollanda Başbakanı Mark Rutte konuyla ilgili verdikleri beyanatlarda Ukrayna için hızlı bir üyelik sürecinin olmadığını ve Ukrayna'nın da diğer aday ülkeler gibi teknik müzakerelere tabi olacağını vurgulamıştır.³⁷ Dolayısıyla Birliğin üç büyük ülkesinde bile Ukrayna'nın AB üyeliğine dair şüpheler varken Ukrayna'nın yakın zamanda AB'ye üye olmasını beklemek rasyonel gözükmemektedir.

Moskova'nın olumlu sinyal vermesi durumunda Ukrayna'nın AB'ye girmesi gerçekçi bir konu olarak tartışılabilir.

Uluslararası güvenlik ve jeopolitik boyutlarıyla değerlendirildiğinde Ukrayna'nın AB'ye üye olması için önce Rusya'nın ikna edilmesi gerektiği somut bir gerçeklik olarak durmaktadır. Zira AB gibi siyasi ve ekonomik açıdan etkili fakat askeri açıdan zayıf bir aktörün stratejik bir riski göze alıp Rusya gibi büyük bir askeri güçle sıcak çatışma içinde bulunan Ukrayna'yı üyeliğe kabul edeceğini ifade etmek mantıklı değildir. Nitekim NATO gibi geniş kapsamlı bir savunma teşkilatı bile Ukrayna'nın üyeliğine olumlu yaklaşmıyorken askeri güçten yoksun AB'nin bu konuda cesur bir adım atması düşük bir ihtimaldir. Dolayısıyla mevcut şartlar altında ancak Moskova'nın olumlu sinyal vermesi durumunda Ukrayna'nın AB'ye girmesi gerçekçi bir konu olarak tartışılabilir. Aksi takdirde Ukrayna'nın AB üyelik süreci süruncemede kalabilir.

37 Samuel Petrequin ve Sylvie Corbet, "EU United on Ukraine, but Won't Offer Fast-Track Membership", AP News, 11 Mart 2022, <https://apnews.com/article/russia-ukraine-putin-business-france-europe-bd12fb7b215140a200d1c87a6fce01a3>, (Erişim tarihi: 31 Mart 2022).

SONUÇ YERİNE: GELECEK PROJEKSİYONU

Stratejik, siyasi, ekonomik ve insani yansımaları dikkate alındığında Rusya'nın Ukrayna'ya karşı başlattığı savaş Avrupa ülkeleri için en az Berlin Duvarı'nın çöküşü kadar önemli bir gelişmedir. Bu analizde incelenen yansımardan hareketle Avrupa açısından kısa bir gelecek projeksiyonu yapılabilir. Bu bağlamda öncelikle ifade etmek gerekir ki Avrupa ülkelerinin Rusya'ya karşı daha sert yaptırımlara gidememesinin en önemli sebeplerinden biri enerji bağımlılığıdır. Doğal gaz ve kömürde Rusya'ya yüksek düzeyde bağımlılığı azaltmak için örneğin Almanya iki LNG tesisi kurma kararı almış ve üç adet Yüzer Depolama ve Yeniden Gazlaştırma Ünitesi (FSRU) kiralamıştır.³⁸ Ancak bu tesislerin tamamlanması ve sisteme entegre edilmesi uzun bir süre alacaktır. Dolayısıyla Rusya'ya olan enerji bağımlılığı devam ettiği müddetçe Avrupa'nın ekonomi politik açıdan stratejik özerkliğini tam manasıyla ortaya koyması mümkün değildir.

Rusya-Ukrayna savaşı Avrupa'nın savunmasında asıl aktörün halen NATO olduğunu göstermiştir. Her ne kadar AB üyesi ülkeler ABD güdümündeki İttifaktan ayrı olarak Avrupa'nın kolektif savunması için bir dizi proje yürütüyor olsalar da bu projelerin kısa ve orta vadede sonuç vermeyeceği aşikardır. Bundan dolayı Avrupa ülkeleri Rusya'ya karşı kendi ulusal güvenliklerini koruyabilmek için bir süre daha NATO şemsiyesine bağımlı kalacaktır. Ancak Almanya başta olmak üzere Rusya-Ukrayna savaşını kendileri için kritik dönemeç olarak gören Avrupa ülkelerinin önümüzdeki süreçte savunma harcamalarını art-

38 Naida Hakirevic Prevljak, "Germany to Break Free from Russian Gas with Two LNG Terminals", Offshore Energy, 28 Şubat 2022, <https://www.offshore-energy.biz/germany-to-break-free-from-russian-gas-with-two-lng-terminals/>, (Erişim tarihi: 16 Nisan 2022); "Germany Secures three FSRUs to Cut Russian Gas Reliance", LNG Prime, 25 Mart 2022, <https://lngprime.com/europe/germany-secures-three-fsrus-to-cut-russian-gas-reliance/46889>, (Erişim tarihi: 16 Nisan 2022).

tıracakları da somut bir gerçekliktir. NATO'yla ilgili olarak ayrıca İskandinav ülkelerinden Finlandiya ve İsveç'in İttifaka üye olma ihtimallerinin konjonktür gereği şu anda öncelikli konu olmadığını da belirtmek gerekir.

Bir başka önemli husus olarak savaş sürdüğü müddetçe Ukrayna'dan Avrupa'ya düzensiz kitlesel göç devam edecektir. Bundan ötürü 2022'nin Nisan sonuna kadar (Rusya'ya sığınanlar dahil) Avrupa'ya sığınan Ukraynalıların sayısının 6 milyona yaklaşması beklenmektedir. Ukraynalı sığınmacıların durumu Avrupa kamuoyunda halihazırda müspet şekilde değerlendirilse de Ukraynalıların sayısının 10 milyonu bulması ya da savaş sonrası dönemde bu kişilerin Avrupa'da kalmaya devam etmesi, zamanla bir Ukrayna karşıtlığına yol açabilir ve bu da aşırı sağcı toplumsal ve siyasi hareketlerin tetiklenmesine neden olabilir.

Analizin üçüncü bölümünde belirtildiği üzere AB'nin halihazırda kendi içindeki derinleşme politikalarına öncelik vermesinden ötürü Ukrayna'nın Birliğe üyeliği şu an için mümkün değildir. Bundan daha önemlisi ise Rusya'nın Ukrayna'nın AB üyelik sürecine yönelik tavrı olacaktır. Esasen Rusya, Ukrayna'nın Avrupa'yla bütünleşmesine olumlu yaklaşmamaktadır. Ancak AB üyeliğiyle ilgili olarak Rusya-Ukrayna savaşının beklenenden

uzun sürmesinden ötürü Moskova'nın, NATO'ya üye olmaması koşuluyla Ukrayna'nın AB üyeliğine yeşil ışık yakabileceğine dair bir görüş vardır. Özellikle İngiltere basınında hakim olan bu görüşe göre herhangi bir askeri ittifaka dahil olmaması (yani NATO üyeliğinden taviz vermesi) halinde Rusya'nın Ukrayna'nın AB üyeliğine izin vermeye hazır olduğu tartışılmaktadır.³⁹

Burada Moskova'nın güvenlik ajandasında NATO'nun ve dolayısıyla ABD'nin bu bölgeden uzak tutulması mevzusunun öncelikli konu olduğu dikkate alınırsa AB üyeliği konusunda Ukrayna'ya yeşil ışık yakmasının önünde sert bir engel yoktur. Nitekim Rusya'nın Ukrayna'daki işgali sona erdirmek için sunduğu şartlar arasında AB üyeliğine dair bir şart bulunmamaktadır. Dahası Ukrayna'nın gerek serbest ticaret anlaşması gerekse vize serbestisi gibi mekanizmalar üzerinden AB'yle bütünleşme konusunda bugüne kadar ilerleme katettiği somut bir gerçekliktir. Buradan hareketle savaşın sona erdirilmesi yolunda Rusya, Ukrayna'ya karşı AB üyeliğini bir taviz olarak kullanabilir. Ancak Rusya bu konuda yeşil ışık yaksa bile AB ve Ukrayna arasındaki teknik müzakerelerin başlaması ve sona ermesi uzun bir süreç olacaktır.

³⁹ Ross Burland, "Russia No Longer Requesting Ukraine be 'Denazified' as Part of Ceasefire Talks", *Financial Times*, 28 Mart 2022.

RUSYA-UKRAYNA SAVAŞININ AVRUPA'YA YANSIMALARI

HACI MEHMET BOYRAZ

SETA | ANALİZ

Bu analiz Rusya'nın 24 Şubat'ta Ukrayna'ya karşı başlattığı savaşın Avrupa'ya yansımalarını konu edinmektedir. Analizde önce Rusya-Ukrayna savaşının Avrupa ülkeleri üzerindeki siyasi, stratejik ve ekonomik yansımaları incelenmektedir. Daha sonra Ukrayna'dan Avrupa'ya başlayan ve kısa zamanda (Rusya'ya sığınanlar dahil) 5,5 milyonu aşan düzensiz kitlesel göçün yansımaları ve Avrupa ülkelerinin bu meseleyle ilgili sergiledikleri tutum değerlendirilmektedir. Akabinde girift bir konu olarak Ukrayna'nın Avrupa Birliği'ne (AB) üyelik süreci tartışılmaktadır.

www.setav.org

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN • BRÜKSEL